

# **ULUSLARARASI BEDÜZZAMAN SEMPOZYUMU-III**

**20. Asırda İslâm Düşüncesinin Yeniden Yapılanması ve  
Bedüzzaman Said Nursî**

### **İlmi Heyet**

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. İbrahim Canan,  
Prof. Dr. Suat Yıldırım, Prof. Dr. Ahmet Akgündüz, Prof. Dr. Faris Kaya

### **Yayına Hazırlayan**

Mehmet Paksu

### **Tercümeleler**

*Arapça*

Veli Sırım, Abdülaziz Hatip, Kenan Demirtaş

*İngilizce*

Metin Karabaşoğlu

*Almanca*

Nuriye Uşşak

### **Dizgi**

Nesil Basım Yayın

551 32 25

### **Baskı, Cilt:**

Nesil Matbaacılık A.Ş.

551 32 27

ISBN 975-408-271-5

©

Bu eserin yayın hakkı Nesil Basım Yayın A.Ş.'ye aittir.

◆

Sanayi Cad. Bilge Sk.No: 2

Yenibsona / İSTANBUL

Tel: (0212) 551 32 25 pbx



ULUSLARARASI BEDIÜZZAMAN SEMPOZYUMU  
INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON BEDIÜZZAMAN  
المؤتمر العالمي بدين الزمان سنة 1995  
24-26 September 1995 İstanbul - TURKEY

## BEDIÜZZAMAN'IN DÜŞÜNÇESİNDE CİHAD

ALİ EL-KETTÂNÎ\*

### Mukaddime:

Allah yoluna dâvet ve onun yolunda yapılacak cihad erkek ve kadın bütün Müslümanlara vâciptir. Her bir kişi kendi kudreti ve imkânları ölçüsünde bu görevleri yerine getirmelidir. Aziz ve Celîl olan Allah Resûl-i Ekrem Hz. Muhammed efendimize (a.s.m.) "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel nasihatle dâvet et ve onlarla en güzel şekilde mücadele et" şeklinde emretmiştir. Şüphesiz Resûlullah (a.s.m.) bu ümmetin önderi ve her bir Müslüman için tabi olunacak bir örnektir. Dolayısıyla yukarıdaki emir bütün Müslümanlar için de söz konusu olmaktadır. Resûl-i Ekrem (a.s.m.) bu cihadın keyfiyeti hakkında şöyle buyurur; "Sizden her kim bir münker (kötülük) görürse onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse diliyle, buna da gücü yetmezse kalbiyle karşı koysun. Bu ise imanın en zayıfıdır." O halde bu cihadın keyfiyetini ve muhtevasını sınırlayan üç âmil bulunmaktadır. Bunlar:

### \*Prof. Dr. ALİ EL-KETTÂNÎ

İspanya Kurtuba İslâm Üniversitesi Rektörü. 1941'de dünyaya geldi. Aslen Tunuslu. İhtisas alanı elektrik enerjisi. Salave Tangier'deki Fransız okullarında tahsil gördü. Şam'da ikinci eğitim devresini tamamladı. Lausanne'daki Federal Teknoloji Enstitüsüne devam etti. 1963'de elektrik mühendisi olarak mezun oldu. Lausanne'de bir yıl nükleer mühendislik sahasında çalıştı, daha sonra Pittsburg'daki Teknoloji Enstitüsüne giderek 1966'da plazma fiziğinde doktorasını tamamladı. Başta ABD MIT (Massachusetts Institute of Technology) Pittsburg Üniversiteleri, Suudi Arabistan'da Kral Fahd Üniversitesi olmak üzere birçok üniversitede görev yaptı. İslâm, Bilim, Teknoloji ve Gelişme Vakfı eski başkanı.

Prof. Dr. Ali Kettânî, ayrıca dünyada "Müslüman azınlıklar" konusunda ihtisas sahibi nadir şahsiyetlerden birisidir. Bu sahada kaleme aldığı "*Günümüz Dünyasında Müslüman Azınlıklar*" (İngilizce, Arapça) kitabı başta olmak üzere birçok makaleleri yayınlanmıştır.

Prof. Dr. Kettânî'nin diğer iki eseri de şunlardır:

- 1- Amerika ve Avrupa Müslümanları.
- 2- İspanya'da İslâmın Yeniden Dirilişi.

1. Münkerin varlığı. Münkerâtın en büyüklerinden bazıları İslâm düşmanlarının, Müslümanları kendi köklerinden koparmaya, onları mağlup etmeye, haram olan işleri yaymaya ve ibadetleri ortadan kaldırmaya çalışmalarıdır.

2. Müslüman ferdin yeteri kadar güce sahip bulunması. Aziz ve Celil olan Allah bütün mahlukâtı yaratmış, onların aralarında cismen, aklen, ilmen ve zorluklara dayanması açısından farklar koymuştur. Müslüman ferd kendi kudretinin idrakinde olmalıdır. Kim ki bir münkeri eliyle düzeltebilecekse, bu görev onun üzerine vacip olur. Buna güç yetiremeyen diliyle karşı koymalıdır. İmanın en zayıfı ise, insanın kendi nefesine karşı mücadele etmesi, münkerattan gördükleri karşısında kalben karşı koyması ve fiilen karşı koyma cehdini sergilemekten çekinmemesidir.

3. Cihad yolu. Gerek yukarıdaki âyetle, gerek diğer âyetlerle ve gerekse Resûlullahın (a.s.m.) sözleri ve uygulamaları doğrultusunda bunun sınırları belirlenmiştir. Zirâ onun hayatı Kur'an-ı Kerim'in hayattar tercümesi ve amelî tefsiri konumundadır.

Ümmetin üzerine yönelen büyük olaylar, azim ve şiddetli felâketler, aşağıda belirtilen noktalardaki gibi, diğerlerinden farklı özellikler taşıyan büyük mücâhidlerin çıkmasına vesile olmuştur.

a. Mücâhid-i azim olan kişi, bu şartları kâmilan anlamış ve cihâd tarzına yenilikler getirmiştir.

b. İslâmın ve Müslümanların maslahatı noktasında hiddete ve korkuya kapılmaksızın daimî ve amelî neticeler doğuran uygulamalarda bulunması açısından kâfi derecede şura sahiptir.

c. Yürürlükte olan şartlar doğrultusunda en efdal neticeleri sağlayacak seviyede cihadın ilkelerini belirlemiştir.

d. Sıradan insanların bütün ümitlerini yok eden en zor şartlarda dahi düşmanlara karşı bu dinin muzafferiyeti, nefislerdeki kaybolan ümitleri yeniden canlandıracak yüksek bir bayrak olabilme yolunda büyük sabır ve imanla mücehhezdir.

e. Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i nebeviyye hakkındaki mârifet sahibidir. Bütün amellerini ve faaliyetlerini Kur'an penceresinden yönlendirir; sünnet-i Mustafâ-i Muhtâr'ın sünnetini kendine rehber edinir.

f. Bu fâni dünyada bütün hayatı boyunca sürdürdüğü cihadı, yeni yetişen nesilleri Resulullahın (a.s.m.) hidayet yolunu takip etmeye ve "Lâ ilâhe illallah, Muhammedü'r-Resûlullah" cümlesi üzerinde sebâta çağırma şeklinde gerçekleştirir.

Bu dinin değerlerinin muhafazası için cihad eden mücâhidlerin en barizlerinden birisi Bediüzzaman Said Nursî'dir. Doğu Anadolu'daki Bitlis vilayetinin karyelerinden birisi olan Nurs köyünde 1289 h./1876 tarihinde doğmuş, 25 Ramazan 1389 h./23-3-1960 m. tarihinde Urfa şehrinde vefat etmiştir. Şu fani dünyada 87 sene yaşayan Bediüzzaman'ın hayatını çocukluk dönemi olan 1873-1892 yıllarını hariç tutacak olursak dört ana merhaleye ayırabiliriz:

1. Genç Said; 1892-1907
2. Eski Said; 1908-1926
3. Yeni Said; 1926-1949
4. Üçüncü Said; 1949-1960

Şimdi sıralamış olduğumuz bu dört merhaleyi sırasıyla ele alalım:

### 1. Genç Said (1892-1907)

Bediüzzaman Said Nursî 1298 h. / 1873 m. tarihinde imanlı Müslüman iki anne-babanın, Sofi Mirza ve Nuriye Hanımın evladı olarak, Doğu Anadolu'da bulunan Bitlis vilayetine bağlı Hizan kazasının Nurs köyünde dünyaya gelmiştir. İlk ilim tahsilini Tağ, daha sonra da Nurs'a komşu bulunan Pirmis karyelerinde yapmıştı. 1888 yılında 15 yaşlarındayken Bitlis'te bulunan Şeyh Emin Efendi Medresesine, sonra Müküs'teki Mir Hasan Veli'nin medresesine dahil oldu.

Daha sonra Ağrı şehrinin Beyazıt kazasındaki Şeyh Muhammed Celâli'nin medresesinde dinî tedrisatına başladı. Bunun akabinde o bölgenin en önemli âlimlerine ulaşma imkânı buldu. Bitlis'te bulunan Şeyh Muhammed Emîn'in, Şirvan'daki kardeşi Molla Abdullah'ın, daha sonra da Siirt'deki Şeyh Fethullah Efendi'nin derslerine katıldı. Bütün bu şeyhler Said Nursî'deki zekaya ve kuvvet-i hifza hayran kalmışlardı.

1892 yılında, genç Said henüz 19 yaşlarındayken tahsilini tamamlamış, şahsiyeti oluşmuş, avam-havas bütün Müslümanlara ilimleri telkin edebilme seviyesine çoktan ulaşmıştı. Aynı zamanda o, yaşadığı dönemde Müslümanlar arasında yayılan cehalete karşı nûr-u îmanla muharebe etmenin önemini de kavramıştı. Mardin'e giderek, buranın merkezi bir camisinde halka dersler vermeye başladı. Kısa zamanda çevresinde büyük bir halk kitlesi toplanmış, halkın bu şekilde aydınlanmasını ve kendi menfaatlerinin zedelenmesini istemeyen bazı yöneticiler devreye girerek, şehrin valisi tarafından Bediüzzaman'ın şehirden çıkartılıp, Bitlis'e gönderilmesini sağlamışlardı. Ne var ki, Bitlis valisi onu büyük bir hürmetle karşılamış, hatta bir müddet onu kendi evinde misafir olarak ağırlamıştı. Molla Said ilim tahsiline Bitlis'te en tanınmış eserleri okuyarak, şehrin âlimlerine talebelik yaparak devam etmişti. Bunlardan en önemlisi Şeyh Muhammed el-Küfrevî idi.

1894 senesinde Molla Said, bizzat valinin dâveti üzerine Van'a gitti. Buranın âlimlerine coğrafya, fizik, kimya ve diğer ilimlerde dersler verdi. Keskin zekası yüzünden ona "Bediüzzaman" lakabı verildi.

Bediüzzaman Van'da bütün benliğini sarsan bir haber okumuş, bu haberle bir cihad merhalesinden bir diğer merhaleye intikal etmişti. Bu habere göre İngiliz Müstemlekeler Nazım Gladiston avam kamarasında yapmış olduğu bir konuşmada elinde tuttuğu Kur'an'ı göstererek şöyle demektedir: "Bu Kur'an Müslümanların elinde bulunmaya devam ettikçe biz Müslümanlara tam olarak tahakküm edemeyiz. Bu durumda bizler ya bu kitabı yok etmeli veya Müslümanları bundan koparmalıyız."

O anda Bediüzzaman öncelikli olarak cihadın i'câz-ı Kur'an'ın izharı, Müslümanların ona bağlanması ve hayatın vazgeçilmez unsuru haline getirilmesi şeklinde gerçekleşebileceğine karar vermişti. Buradan hareketle Doğu Anadolu'da kendisinin "Medresetü'z-Zehrâ" ismini verdiği İslâmî bir üniversitenin kurulması gerektiği fikrini ortaya attı. Bu yüzden İstanbul'a gitti ve burada bir buçuk seneye yakın kalarak, sorumlu makamları bu konuda ikna etmeye çalıştı. Ancak buna muvaffak olamayarak Van'a geri döndü ve ders vermeye devam etti.

## 2. Eski Said (1907-1926)

1907 senesinde İstanbul'a tekrar dönerek, Fatih'te bulunan Şekerci Han'a yerleşti. Burada insanların kendisine sorduğu bütün suallere cevap vermeye, dini konularda müşkillerini Allah'ın verdiği ilim dahilinde halletmeye başladı. Kısa zamanda halkın yanısıra âlimleri, üstadları ve ilim talebelerinin ilgi odağı haline geldi.

Bizzat kendisince "Eski Said" olarak isimlendirilen yeni bir cihad dönemine böylelikle başlamış oluyordu. Bu merhalede Bediüzzaman Said Nursî, sözle, fiille ve ulü'l-emre, özellikle de Sultan Abdülhamid'e nasihatlerde bulunarak, İslâma düşman akımlara muharebeye yönelik siyasî hayata duhûl ederek cihadını sürdürmüştür. Bunu daha ziyade gazete makâleleri ve toplantılar yoluyla gerçekleştirmiştir.

Bediüzzaman Said Nursî'nin Sultan'la ilk karşılaşması Yıldız Sarayı'nda olmuştu. Sultan'a İslâmî açıdan kendisine yüklenen vecibeler hakkında nasihatte bulunmuş, ancak Sultan bunu kendisine karşı bir saygısızlık olarak addederek onu askeri mahkemeye havale etmişti. Mahkeme ise onun bir akıl hastahanesine konulmasına karar vermişti. Bu tazib yoluyla onun dirayetini kıramayınca, bu kez para ve mal yoluyla yumuşatma yolu denenmiş, ancak o vicdanını dünya metâi karşılığında satmayı reddetmişti. Neticede hükümet onu kendi halinde bırakmaktan başka çare bulamamıştı.

Bediüzzaman Selânik'e yöneldi. İttihat ve Terakki Cemiyetinin önde gelen şahsiyetleriyle görüşerek onlara nasihatlerde bulundu. Ma'rufu emredip, münkeratı nehyetti. Onların İslâmiyete karşı olduklarını, bu nasihatlere kulaklarını tıkadıklarını görünce, onlara nasihatte bulunmanın bir fayda vermeyeceğini anlayarak İstanbul'a geri döndü.

İstanbul'da, özellikle Osmanlı Devletince 1907 yılında ilan edilen "İkinci Meşrûtiyet"ten sonra cihadına devam etti. Gerek avam, gerek havas bütün insanlara gazete makaleleri ve hitabeler yoluyla İslâmdaki hürriyet anlayışını açıklar mahiyette nasihatlerde bulundu. Allah'ın şeriatıyla hükmedilmesini istedi. Benzer ifadeleri 1909 yılında "İttihâd-ı Muhammedî"nin teşkili esnasında da dile getirmişti.

1909 senesinin Nisan ayında, İstanbul'daki Şeriat-ı İslâmiyeye tekrar dönmek için başkaldıran ayaklanmacılara karşı meşrûtiyet rejimini himâye için İttihatçılar tarafından Selânik'ten bir tabur gönderildi. Askerler bu ayaklanmayı derhal bastırdılar. Sultan Abdülhamid'i görevinden azlederek, örfî hükümleri ilan ettiler. Ayaklanma sorumlularının muhakemesi için mahkemeler kuruldu. Bu mahkemede yargılananlar arasında Said Nursî de vardı. Allah, idam için yargılanan Said Nursî'yi korumuş, kendisine yöneltilen büyük ithamlara karşı gayet cesûrane bir şekilde kendini savunarak beraet etmişti.

Bediüzzaman bu olaydan sonra Doğu Anadolu'ya tekrar dönmeye karar verdi. 1910 senesinde Van'a yerleşti. Burasını komşu şehirlerde ve köylerde bir mürşid, tebliğci ve dâvetçi olarak yaptığı faaliyetlerine bir merkez olarak belirledi. Aynı zamanda kitâbet ve te'lifat işlerini de yürütmekteydi. İstanbul-1913'te basılan *Münazarat* isimli eserini bu esnada te'lif etti.

1911 yılının kışında, Şam ziyaretini gerçekleştirdi. Burada bulunan Emevî Camii'nde bir hutbe verdi. Bu hutbesinde ümmetin yaşadığı çöküşün amillerini açıklayarak, bu amillerin altı tane olduğunu söyledi. Bunları ye's, kizb, şikâk, İslâmî rabitanın

zayıflaması, istibdâd ve maslahat-ı âmme hesabına maslahat-ı şahsiyenin ön plana çıkarılması şeklinde sıraladı. Daha sonra Beyrut'u ziyaret ederek, buradan deniz yoluyla İstanbul'a geçti.

Bediüzzaman İstanbul'da Sultan Muhammed Reşâd'la görüşerek yine Medrese-tü'z-Zehrâ'nın inşası için onu ikna etmeye çalıştı. Sultan onun bu isteğine olumlu yaklaşarak destek vaadinde bulundu. Ne var ki patlak veren Birinci Cihan Harbi bu planı daha yeşermeden öldürmüştü.

Bu gelişmeyle Bediüzzaman'ın cihâd şekli mühim olan kalem ve sözle yaptığı siyasi cihaddan ehem (daha mühim) olan düşmana karşı silâhlı cihâda inkılâb etmişti.

1912 senesinde Bediüzzaman, Doğu Anadolu'dan gelen Müslüman gönüllülerden oluşan fedâi kuvvetlerinin komutasına tayin edildi. Birinci Cihan Harbinin patlak verdiği 1914 senesinin hemen öncesinde, Sultan tarafından ümmetin düşmanlarıyla muharebe ve vatan topraklarının birliğini koruma maksatlarıyla kurulan "Teşkilât-ı Mahsûsa"ya bir azâ olmuştu. Bu teşkilata bağlı bazı İslâm âlimleri Bediüzzaman'la birlikte bir cihâd fetvası neşrettiler. Bediüzzaman her ne kadar Osmanlı Devletinin savaşa girmesine karşı oisa da, olanlar olduktan sonra üzerine düşen görevi bütün gayret, şecaat ve imanıyla yerine getirmeye çalıştı.

Bediüzzaman Van'a dönerek buradaki talebelerinden bir cihad mangası oluşturdu. Onlara silâh eğitimi yaptırdı. Onları bu bölgeden taretmek isteyen Ermeni çetelerine karşı Müslümanları korumada çok büyük görevler üstlendiler. Bediüzzaman saldırgan Rus orduları karşısında, özellikle Erzurum'un Ruslar tarafından işgal edilmesinden sonra yapılan savaşlarda talebelerini komuta etmişti. Aynı zamanda *İşârâtü'l-İcâz fi Mezâni'l-İcâz* ismini verdiği kitabını Arapça olarak te'lif etmişti.

Rus ordusu Bitlis şehrine girdiğinde Bediüzzaman ve talebeleri bu şehri şiddetle müdafaa ettiler. Bu esnada yaralanarak, Ruslara esir düştü. Daha sonra Doğu Rusya'ya gönderildi. Bediüzzaman'ın esâret hayatı iki sene dört ay devam etti. Bu dönemi Allah'a tevekkülle, kerâmet ve izzetini muhafaza ederek, gerektiğinde bu yolda hayatını dahi feda edecek seviyede şerefini koruyarak geçirdi. Bolşevik ihtilalinin hemen akabinde Allah ona esaretten kurtulma yollarını kolaylaştırdı. Buradan kaçarak Varşova'ya, oradan Viyana yoluyla İstanbul'a ulaştı. Bu zorlu yolculuğu bir çok badirelerden sonra, Allah'ın yardımıyla tamamlamıştı.

İstanbul'da kendini, devletin büyük âlimlerinin toplandığı ve bir ilimler akademisi mesâbesinde bulunan "Dâr'ul-Hikmeti'l-İslâmiye"ye bir azâ olarak buldu. Kitaplarının basımı için kendisine tahsis edilen maaşı kullanıyor, arta kalan kısmı ise muhtaç Müslümanlara dağıtıyordu.

Geçen seneler çok büyük zorlukları da beraberinde getirmiş, Müslümanların altı asırlık devleti çökmüş, can düşmanları onu çepre çevre sarmış, hatta 1920 senesinde İngiliz kuvvetleri İstanbul'ı şehri işgal etmişti.

Bediüzzaman tekrar kaleme cihada girişerek, "Hufuvât-ı Sitte" isimli eserini te'lif etti. Gizli olarak ahbabları, talebeleri ve yakınları vasıtasıyla bütün Müslümanlara dağıtmaya başladı. Bu kitabında Bediüzzaman İngiliz düşmanına şiddetle hücum ediyor, Müslümanların maneviyatını kuvvetlendirmeye çalışıyor, düşmanın İslâm hakkında ortaya attığı bir takım şüphelere cevap veriyordu. Umûmî mânâda ise, nefislerde yer eden yeisle muharebe ediyor, himmetleri gayrete getirmeye çabalı-

yordu. Müslümanların arasında yayılan kavmiyet naralarına karşı Bediüzzaman mukavemet gösterirken, Osmanlı Devletinden geriye kalan mirasın üzerinde bir Kürt devletinin kurulmasını şiddetle reddetmişti. İşgale karşı Müslümanları harekete geçirecek bir fetva neşreden âlimlere O da iştirak etti. Hatta bununla, işgal güçlerinin baskısıyla mukavemetin zıddına bir fetva çıkaran Şeyhülislâm'ın fetvası reddedilmiş oluyordu.

Bediüzzaman vatani için yaptığı fedakarlıklarla ve işgal güçlerine karşı gösterdiği mukavemetle şöhret bulmuştu. Bu sebeble Mustafa Kemal onu ısrarla Ankara'ya davet etmekteydi. 1922 senesinde Ankara'ya geldi. Ancak buradaki meb'usların çoğunluğunun namaz konusunda lakayd kaldıklarını görünce büyük hayal kırıklığına uğradı. 19-1-1922 tarihli bir hitabe hazırlayarak, bunu meclise sundu. Burada meb'uslara nasihatte bulunuyor, eğer Allah'a dönmezlerse kendilerini çok şiddetli bir günün beklediğini söylüyordu. Bu dâvete vekillerin çoğu icâbet etti. Ancak ülke için kendilerince başka bir yol belirleyenler bu durumdan şiddetle rahatsız olmuşlardı. Onu bu hareketiyle kendi aralarına tefrika sokmakla itham ettiler. Bu şehirde daha fazla kalmanın bir yarar sağlamayacağını gören Bediüzzaman, 1923 senesinde tekrar Van'a dönmeye karar verdi.

Bu esnada Bediüzzaman neşriyat ve te'lifat yollarıyla cihâd tarzını benimsemişti. Zira önce *İşârâtü'l-İcâz* kitabını, sonra 1922 senesinde *Kızıl İcâz* eserini, 1923 senesinde ise *Sünühât*'ı kaleme aldı. Ankara'da da müteaddid kitaplar te'lif etmişti. Bütün bu risâlelerinde, İslâm beldelerinin tamamına hakimiyet kuran küfür, ilhad ve dinden yüz çevirme dalgalarına karşı koymak üzere "Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlüllah" akidesi üzerinde yoğunlaşmıştı.

Doğu Anadolu'da bulunan Kürt aşiretlerinin en büyüklerinden Piran aşiretinin lideri Şeyh Said tarafından gerçekleştirilen isyan işte bu dönemde patlak verdi. Bu isyanın temel hedefi, yeni kurulan ülkeyi ve insanlarını İslâm'dan ve şeâirinden uzaklaştırmaya çalışan devlet erkânıydı. Bediüzzaman Müslüman kanı döküleceği endişesiyle bu isyana muvafakat etmemişti. Ancak buna rağmen o devletin intikamından kendini kurtaramamış, 1925 senesinde tutuklanarak İstanbul'a, oradan Burdur'a, daha sonra da Isparta'ya nakledilmişti. Buradan alınarak Baria'ya sürgün edilen Bediüzzaman'a ikameti için küçük bir ev tahsis edilmişti.

1926 senesinin bu günleri, Müslüman Türkiye insanı için en kötü günlerdi. Zira açık bir şekilde İslâma ve Müslümanlara yapılan düşmanlık giderek yaygınlaşıyordu. Bediüzzaman Said Nursî'nin hayatında elem dolu yeni bir merhale ve bunun paralelinde sürdürdüğü cihadında yeni bir aşama böylelikle başlıyordu.

### 3. Yeni Said (1936-1949)

Üstad Bediüzzaman Said Nursî, kendi hayatındaki bu yeni merhaleye "Yeni Said" ismini vermiştir. Bu merhalede Müslümanların maruz kaldıkları büyük baskılar, İslâm düşmanlarının her yönden gelen tasallutları yüzünden siyasî yönden yapılacak cihâd imkânsız hale gelmişti. Hatta Bediüzzaman şu sözü sık sık tekrarlamak ihtiyacını hissetmişti; "Eüzü billâhi mine's-şeyfâni ve's-siyâse". Bu durumda Onun cihadi öncelikli olarak, yeni yetişen nesillerin içlerindeki imanın kurtarılması noktasında yoğunlaşmıştı. Bu yolda Üstad bir çok defalar "Medrese-i Yusufiye" olarak isimlen-



dirdiği zindanlara ve hapisanelere atılmıştı. Zira zulüm ve düşmanlık eseri olarak kendisine verilen bu hapis cezaları, Onun açısından yine cihada vesileydi. "Risâle-i Nur"ların te'lifine işte bu zor şartlarda devam edildi. Bu risâleler her şeyden önce imanî konulara ve i'tikâdî meselelere ağırlık vermekteydi.

Bediüzzaman Isparta'ya bağlı Barla nahiyesinde yaklaşık sekiz sene, yani 1934 senesine kadar halktan uzak, sağlıksız ortamlarda, devamlı gözetim altında bulunmasına rağmen iradesinde en küçük bir zaaf olmaksızın sürgün hayatı yaşadı. Bu esnada kalemlerle cihâd yolunu devam ettirdi. Üstad, ahali arasından Süleyman isimli bir tek talebe kazanmakla yetinmişti. Bu insan Üstadla arasındaki korku duvarlarını kırabilmiş, Ona talebe olmuş, neticede Onunla diğer insanlar arasında bir köprü vazifesi görmüştü. Bediüzzaman bütün vaktini "Risâle-i Nur" te'lifiyle geçiriyordu. Yazılan bu risaleler, etrafında halkalanan talebeleri tarafından bütün tehlikelelere ve baskılara rağmen istinsâh edilerek (çoğaltılarak) Türkiye'nin en ücra köşelerine kadar ulaştırılıyordu. Bediüzzaman talebelerinden birisine yazdırıyor, daha sonra bu risâle çoğaltılarak yayılıyor, çoğaltılan nüshalar tashih ve tedkik için tekrar Üstada getiriliyordu. Üstad te'lifat esnasında hiç bir kitap ve müracaat kaynağı yanında bulunmaksızın doğrudan söylüyor, talebeleri de bunu derhal kaleme alıyordu.

Bediüzzaman ısrarla latin harflerinin yerine yasaklanmış olan Arap harflerini kullanıyordu. Aynı zamanda bu harflerle kitap bastırmak, neşretmek, hatta şahsi bir takım şeyler yazmak dahi yasaklanmıştı. Hükümet "Risâle-i Nur"un köylere ve kasabalara kadar her tarafa yayıldığına farkına varınca, Bediüzzaman'ın talebelerine suçlu muamelesi yapmaya koyuldu. Evlerini basarak, aramalar yapıldı. Ancak bütün bu uygulamalar onları korkutmamış, onları yollarından alıkoymamıştı.

1932 senesinde hükümet tarafından ezanın Arapça olarak okutulması yasaklandı. Ancak Üstad Bediüzzaman namaz kıldığı Barla'daki küçük mescidinde şer'î ezanı okumaya ısrarla devam etti. Bundan rahatsız olan yetkililer, köy ahalisinden bazılarını zindana attılar ve sonunda 1934 senesinde Bediüzzaman'ı buradan çıkarmaya karar verdiler.

Bediüzzaman'ın Risale-i Nur'ların te'lifine devam ettiği Isparta'ya getirdiler. 1934 senesinde polis onun evini bastı. Üstad tutuklanarak götürüldü. Bu esnada aynı yollarla 120 talebesi de tutuklanmış, hapisanelere konulmuştu. Buradan polis nezaretinde Eskişehir hapisanesine sevk edildiler. Burada düzene karşı "gizli bir cemiyet kurma" ithamıyla muhakeme olundular. Bediüzzaman münferid bir hücreye konulmuş, bütün gayretlerini onun maneviyatını sarsmaya yoğunlaştırmışlardı. Ne var ki onu ne vazgeçirebildiler, ne yıldırabildiler. Risâle-i Nur'un yazımına zindanlarda da devam edildi. Gerek Üstad, gerekse talebeleri hakkındaki ithamlar isbatlanamamasına rağmen, özellikle *Tesettür Risâlesi* hakkında yapılan muhakeme 11 ay boyunca devam etti.

Bediüzzaman'ın Eskişehir hapisanesindeki günleri bittiğinde Onu yine terketmediler. 1936 senesinde zorunlu ikamet için Kastamonu'ya nefyedildi. Burada üç ay boyunca polis nezaretinde tutulduktan sonra, cebrî ikamet üzere küçük bir eve nakledildi. Bediüzzaman burada yedi sene boyunca sürgün hayatı yaşadı ve yine Risâle-i Nur'ların te'lifine, gizli şekilde talebeleriyle mektuplaşmaya devam etti. Yine kaleme alınan risaleler köylere varıncaya kadar her tarafa yayılmaya devam etti.

Yüzbinlerce risâle elle yazılarak çoğaltıldı. En ücra köşelere kadar bu eserler yayıldı. Bediüzzaman giyimi, özellikle de 1925 senesinde çıkarılan bir kanunla yasaklanan sarığı konusunda Kastomonu'daki idarecilerin büyük baskısına maruz kaldı.

1943 senesinin yazında Bediüzzaman'ı zehirleyerek öldürmek istediler. Yakalandığı şiddetli hastalık yüzünden ölüm tehlikesi atlatmasına rağmen, Allah'ın inayetiyle bundan kurtuldu. Bununla da yetinmeyerek, defalarca kaldığı yere baskunlar yapılarak aramalarda bulundular. Daha sonra da elleri kelepçeli olarak 126 talebesiyle birlikte Ankara'ya getirildi. Bunlar Türkiye'nin çeşitli yerlerinden toplanmıştı. Burada yine aynı ithamla, "gizli cemiyet kurma" iddiasıyla bir kez daha yargılandılar. Bediüzzaman Ankara'dan alınarak tekrar İsparta'ya, buradan da dokuz ay boyunca hapsedildiği ve *Meyve Risâlesi*'nin te'lif edildiği Denizli'ye nakledildi. Bu risalenin te'lifi esnasında, küçük kağıt parçalarına yazılıp, kibrit kutusuna konulduktan sonra Üstad tarafından hapisane penceresinden dışarıya atılıyor, daha sonra bu parçalar Nur talebeleri tarafından çoğaltılarak yayılıyordu.

Kayda değer bir nokta da, Bediüzzaman'ın kendisini yargılayan mahkemece beraat etmesine rağmen Denizli'de mahpus tutulmasıydı. Kendisi hakkında verilen cezanın tamamlanmasından sonra, 1944 senesinde Emirdağ'a nefyedilmesine karar verildi. Yine onu cebrî ikâmete tabi tuttular ve evinin kapısına bir bekçi koyarak, gece-gündüz bütün hareketlerini takip ettiler. Emirdağ'da da yine yemeğine zehir koyarak onu zehirlemek istediler. Ancak bir hafta boyunca süren rahatsızlık ve elemelerden sonra Allah'ın izniyle kurtuldu.

Yetkili makamlar, cebrî ikamet süresi bittikten sonra da onu kendi haline bırakmadılar. 1948 senesinde onun ve 15 kadar talebesinin evi basıldı. Bir takım asılsız iddialarla talebeleriyle birlikte Afyon hapisanesine sevkedildi. Aynı zamanda çevre illerde tutuklanan 54 tane Nur talebesi ile buraya konuldu. Bu defa da ileri sürülen iddia yine aynıydı: Gizli bir teşkilat kurmak. Mahkeme bir zulüm belgesi olarak Üstadı 20 aylık hapse mahkum etti. Ancak istiklâl mahkemesi bu hükmü iptal etmişti. Ancak Üstad belirtilen süre tamamlanmadan önce hapisten çıkarılmadı. Ve yine Bediüzzaman bu hapisanedeki cihadına yine yazı yoluyla devam etmişti. Onun eliyle Allah bir çok insana hidayet yolunu göstermişti. Sonunda bu hapishaneden 20-9-1949 tarihinde çıktı.

Üstadın Afyon hapsinden çıkmasıyla onun dâvâsında yeni ufuklar açılmıştı. Bunun sebebi Türkiye'de bir takım köklü değişmelerin olmasıydı.

#### 4. Üçüncü Said (1949-1960)

Bediüzzaman hayatındaki bu döneme Üçüncü Said ismini vermiştir. Bu dönem, çok partili dönemin başlamasıyla diğerlerinden ayrılır. Cumhuriyet Halk Partisi her ne kadar halkın idareye katılmasını savunuyor olsa da, daha ziyade İslâma ve Müslümanlara düşmanca tavır takınması, önde gelen idarecilerinin ehlullah ve bunlar içinde cihad ve iman bakımından en büyüğü olan Bediüzzaman Said Nursi'ye eziyet vermede bir nevi dünyayı ahirete tercih ederek, onları yerlerinden-yurtlarından ederek, onlara eziyet ederek, hayatlarına son vererek veya sürgüne yollayarak çok büyük bir mes'uliyetin altına girmişlerdir. Neticede muarız olarak seçimlere giren Demokrat Parti seçimleri kazanmıştır. Bu parti iktidara geldikten sonra, önceki dö-

nemlerde alabildiğine kısılan hürriyetler tekrar sağlanmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak Bediüzzaman yürüttüğü cihâdında yeni ve faal bir tarz benimsemiştir. Bu, Nur Risalelerinin topluluklar halinde okunması ve ders yapılması, ehl-i siyaset ve idarecilere nasihatlerde bulunulması, onların İslâm yoluna dâvet edilmesi şekillerinde kendini göstermiştir.

Bediüzzaman, Afyon hapsinden çıktıktan sonra, bu şehirde iki aylık zorunlu ikamete tabi tutulmuştu. Bazı talebeleri onun hizmetini görmek için yanında kalmıştı. Bundan sonra Üstad Said Nursî bir grup talebesiyle birlikte Emirdağ'a gitti. Yaklaşık çeyrek asırdır ilk defa serbest ve hür olarak hareket edebiliyordu. Burada iki sene kaldı. 1951 senesinde bazı talebeleri eşliğinde Eskişehir'e geçti. Buradan on hafta kadar kalacağı Isparta'ya giden Bediüzzaman, bu esnada te'lif faaliyetlerini aksatmadan devam ettiriyordu.

Bu esnada, Üstad'ın talebelerinden bazıları *Gençlik Rehberi* isimli eseri latin harfleriyle bastırdılar. Bunun üzerine bazı devlet yetkilileri, din esaslarına dayalı bir devlet kurma ithamıyla Bediüzzaman aleyhinde dâvâ açtı. Bunun üzerine mahkeme Üstadı 1952 senesinde mahkemeye çağırıldı. Bediüzzaman yüzlerce talebesinin eşliğinde mahkemeye geldi. Mahkeme çok sayıda dinleyici tarafından dışarılara kadar dolmuştu. Üç celse sonunda mahkeme beraat kararını açıkladı.

Üstad tekrar Emirdağ'a döndü. Ancak bu esnada, İslâm düşmanı bazı güçlerin kandırmalarına alet olan bir kısım şahısların, yanlış icraatları bahane edilerek, bütün İslâmî gazete ve mecmuaların kapatılmasına, bu yolda faaliyet gösterenlerin tutuklanmasına karar verildi. Bunların arasında Nur talebelerinden bazıları bulunuyordu. Bunlar Samsun'da muhakeme edildiler ve sonuçta mahkemeden beraat kararı çıktı. Ancak yine Samsun'da Bediüzzaman aleyhinde bir dâvâ daha açıldı. Buna sebep "Cihâd-ı Ekber" gazetesinde neşredilen "Bürhan-ı Ekber" başlıklı makâleydi. Mahkeme bu dâvâyı da beraatle sonuçlandırdı.

Daha sonra Bediüzzaman İstanbul'a giderek burada üç gün kaldı. Sonra tekrar Emirdağ'a döndü. Buradan Eskişehir'e, sonra Isparta'ya gitti. Daha sonra da bir grup talebesiyle birlikte sürgün hayatı yaşadığı Barla'ya gitti.

Bediüzzaman bundan sonra bir miktar talebesiyle birlikte Isparta'ya yerleşti. Burada bir muallim, müderris, vâiz ve nasihatçı olarak kalem ve lisânla yaptığı mücâhedesine devam etti. Zaman zaman Barla ve Emirdağ'ı ziyaret ediyordu. Çoğu zaman da ilerlemiş yaşı sebebiyle yataktan ayrılamıyordu. 1958 tarihinde Ankara, İstanbul ve Isparta'daki bazı talebelerinin tutuklanması onu alabildiğine üzümüştü.

Hayatının son senesinde Bediüzzaman Ankara, Emirdağ, Konya, İstanbul ve Isparta'yı tekrar ziyaret etmişti. Adeta talebeleriyle vedalaşır gibiydi. Bu yolculuklarını malzeme yapan bazı İslâm düşmanı gazeteler onu karalamaya çalıştılar. Bu esnada hastalığı iyice ziyadeleşmişti. Ağır durumuna rağmen talebelerinden kendisini Urfa'ya götürmelerini istedi. Ancak yetkili makamlar onun hiç bir yere çıkmamalarını istiyordu. Buna rağmen istediği gerçekleşti. Allah (Azze ve Celle) onun decelerini yüceltmeyi dilemişti. Ölüm döşeğinde bile oradan oraya sürülerek, çetin bir imtihanı kazanmış, 25 Ramazan 1379 h. (23-3-1960) tarihinde yüceler yücesine intikal etmişti. Allah onu en geniş olarak Rahmetine ulaştırın. Onu Resül-ü Muhtâr, Sa-

habe-i Kirâm, Enbiyâ ve Sıddîkîn'le beraber eylesin. İ'lâ-yı kelimetullah yolunda yaptığı cihâdına karşılık Allah onu en hayırlı bir şekilde mükâfatlandırın.

Bediüzzaman Urfa'daki Ulu Cami kabristanına defnedildi. Lakin Allah düşmanları onu öldükten sonra olsun rahata kavuşmasını çok görmüşler, birkaç ay geçtikten sonra kabrini açıp bilinmeyen bir yere defnetmişlerdi. Bu yolla belki de, ona ittiba' edenleri dağıtabileceklerini zannetmişlerdi. Ancak bu karanlık ruhlu insanlar nereden bileceklerdi ki, bu Mücâhid-i Azîmin, kitapları ve yaptığı mücâhede vasıtasıyla İslâmın hidayetiyle nurlanan ahbabları ve talebelerinin kalplerinde yaşadığını. Onun ter temiz ruhu böylelikle dünya zindanından kurtulmuş, âhiret hürriyetine kavuşmuştu. Ne büyük mücâhid. Onu izleyen ne şanslı takipçiler.

### Hâtîme

Hazırlanmış olduğumuz bu tebliğde gördük ki, Üstad Bediüzzaman'ın hayatı birbirinden ayrı özellikler taşıyan cihâd tarzlarını ihtiva etmektedir. Ancak şartlar değişse de, olaylar farklılaşsa da cihâdına devam etmiştir. Doyayısıyla olayların değişmesiyle cihad şekli de değişmiştir. Ancak ilk ve son hedefi her zaman emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker ve Allah'a imana dâvet yollarıyla bu din-i mübine hizmet etmek olmuştur. Bediüzzaman'ın büyüklüğü, her zaman cihâd yoluna ciddiyetle sarılmasından anlaşılır. Hiç bir zaman bu yoldan geri kalmamış, zaafa ve tereddüde düşmemiştir. O her zaman üzerine basa basa İslâmın hak, düşmanlarının ise batıl üzere olduğunu savunmuştur. Daima, attığı her adımı belirli esaslara göre atmıştır. Onun mücâhedesi, içinde bulunduğu şartlar muvâcehesinde en faziletli yolu benimsemiştir. Allah'ın kendisine bir imtihan olarak verdiği zorluklardan asla şikâyet etmemiş, bütün bunları Allah'a sığınarak aşmıştır. O, bu dünyanın fâni olduğunu çok iyi bilmekteydi. Bu yüzden, ömrü boyunca kalbinde Allah sevgisinden başka bir sevgiye yer vermemiştir.

Bediüzzaman'ın büyüklüğünün bir yönü de, onun bütün mücâhedesi esnasında Sünnet-i Resûlüllaha (a.s.m.) ittiba etmesidir. Böylelikle o, ümmetin sevgilisi haline gelmiş, ona zulmedenler ve düşmanlık besleyenler onu yolundan çevirememiştir. Kendisine zulmedenlerin hepsine hayır, hidayet ve sırât-ı müstakime ulaşma temennisinde bulunmuştur. Allah Onu rahmetinin en genişine nail etsin ve onu en hayırlı bir şekilde mükâfatlandırın. O, cihâdının neticesini dünyadayken görebilmek için yaşamadı. Lakin ter temiz ruhu şimdi Cennet-i Naîm'de gayet mes'uddur. Zira insanların Allah'ın hidayet yoluna döndürülmesi yolunda büyük hizmetler gören eserleri kendisine ziyadesiyle hasenat kazandırmaktadır. O, her zaman yararlanan bir ilim hazinesi bırakmıştır ve Resûlüllahın (a.s.m.) bir hadisinde buyurduğu gibi kıyamete kadar görevini sürdürecektir.